

## Erindringer fra Sorte skole på 1950-60 tallet

Av Roar Aarnes

Det var ingen skoleklokke som ringte inn til timene på Sorte skole. Når friminuttet var ferdig blåste lærer Sørli i ”plisterpipa”. Da stilte alle elevene opp i to rekker foran trappa. Jentene i den ene og guttene til høyre i den andre rekka, og alle sto og ventet på klarsignal. Når det ble sagt ”versågod”, gikk alle pent og pyntelig inn, - tok av seg lua og fant sine skolepulter.

Ordensmannen hadde ansvar for at tavla var tørket og ren for hver ny time. Ordninga med ordensmann gikk på omgang blant elevene og varte 1 uke i slengen. Det var også ordensmannens oppgave å sørge for at det til enhver tid var nok ved i vedkassa. Eneste oppvarming var vedfyring. I småskolen i andre etasje sto det en liten støpejernsovn på fire ben, mens i første etasje sto det en høy sylinderovn bakerst i klasserommet. Denne sylinderovnen varmet så mye, at man hadde et stort svart skjermbrett som dempet for den mest intense varmen for de som satt nærmest ovnen. Dette skjermbrettet ble også benyttet som skjerming enkelte ganger når noen elever ble litt urolige og forstyrret andre. Det ble fyrst med bakved. Hvert år kom Olaf Leren med et stort lass bakhon fra kommunen. Sørli kappet selv veden og kjørte den med trillebår inn i vedskjulet.



*Bilde fra ca. 1950. I forgrunnen Utistuggu og Østistuggu Nigarda med skola i bakgrunnen. Legg merke til hønsegården og grisebingen bak uthuset på skola.*

I klasserommet i første etasje var det et ca 15 cm høyt podium foran tavla. Midt på podiet sto kateteret og til venstre på veggen mot vindusrekka sto et gammelt trampeorgel. På høyre side av tavla sto et stort skap hvor læreren hadde skolemateriell. Her var også blekkhusene samlet. Når vi kom i 4. klasse fikk vi lov til å skrive med penn og blekk. Vi fikk utlevert penneholdere hvor vi monterte pennesplitter på. Disse dyppet vi i blekk og skrev løkkeskrift etter beste evne. Da var det viktig å bruke trekkpapiir for å ta bort overflødig blekk slik at det ikke skulle bli søl og det hele uleselig. Dette skapet ved tavla inneholdt også en radio som ble benyttet når det var Skolekringkasting. NRK sendte egne programmer på formiddagene som var spesielt laget som supplement til skoleundervisningen., og da ble radioen slått på. I andre etasje var det ingen radio, - kun en høyttaler, så når det var Skolekringkasting for småskolen, ble bryterne slått over slik at lyden kun kom ut i andre etasje. Sørli var også sportsinteressert, så når det var verdensmesterskap eller olympiske leker, hendte det også at radioen ble slått på når norske medaljekandidater skulle i ilden. Videre inneholdt klasserommet også et lite skolebibliotek. Her kunne elevene låne forskjellige bøker med hjem. Disse bøkene var oppbevart i skap bakerst i klasserommet. Her var det også noe utstyr som ble benyttet til diverse fysikk eksperimenter. Over tavla hang det kart som ble trukket ned og brukt når det ble undervist i geografi og bibelhistorie. Det var norgeskart, europakart og verdenskart, samt kart over Palestina.

Jentene satt alltid på vindussida og vinduene vendte mot sør og mot lærerens frukthage.

Klasserommet i småskolen, i andre etasje, var orientert 90 grader i forhold til klasserommet i første etasje. Her satt elevene med ryggen til vinduene som vendte mot hagen. Dette klasserommet hadde i tillegg to vinduer som vendte mot vest med utsikt til idrettsplassen og mot Tønsåsen. Ellers var det et stort skap til venstre ved inngangsdøra hvor skolesaker ble oppbevart. I rommet stod også en stor grønnmalt "sandkasse" på bein. Her laget elevene scener i forbindelse med undervisningsopplegget, det være seg naturfag eller bibelhistorie,

Hver dag var det utdeling av tran. Alle elever skulle ha tran, - selv om de ville eller ikke. Elevene sto på rekke og rad foran katetret med skje i hånden. Den som hadde glemt skjeia, mått åpne munnen og fikk sin dose etter sikker sikting fra lærerens side. Tranen ble skjenket fra en 5-liters blikk-kanne, og denne sto oppbevart ute på gangen slik at den ikke skulle bli for varm.

I friminuttene ble det slått ball i skolegården. Om våren når snøen hadde gått og det hadde tørka opp noenlunde, pleide jentene å hoppe "paris" (paradis) og guttene sparka "basse". Guttene sparket også mye fotball i friminuttene. I gymnastikktimene var det noe linjegymnastikk, men det ble også spilt mye kanonball. Sørli dømte og brukte fløyta flittig. Mellom skolegården og idrettsplassen var det spadd opp ei lengdegrop som var fylt med sand og sagflis. Her hoppa vi lengde og høyde. 60-meter'n ble gjennomført ute på veien. Startstreket var omtrent rett utenfor uthusveggen og vi sprang utover i retning bedehuset. Sørli sto ved mållinja og satte i gang "heatene" med lometørkle, samtidig som han startet stoppeklokka. Ellers lærte Sørli alle elever å gå etter kart og kompass, og han la opp orienteringskonkurranser enten på Nordistuberga eller oppi Kveinnåsen eller Øverskaret. Om vinteren når det var snø, kom de fleste barna på ski til skolen og det var mye skiaktivitet oppover mot Nordistuberga i friminuttene. Vi hadde også årlige skiturer opp i Homyråsene eller Brannan.



*Skitur til Brannan 1962:*

*Fra venstre: Anne Mari Espeland, Kåre Berg, Roar Aarnes, Svein Ivar Sørli, Kjell Gulaker, Magnar Berg, Marit Sirås, Borgar Gulaker, Ola Granås og Alf Sørmo*

Hvert år var det dessuten ”skjoldkonkurransen” mellom Sorte, Leira og Elvran skole; - på ski om vinteren og friidrett om høsten. Beste skole fikk beholde skjoldet til neste års konkurranse, helt til noen hadde vunnet tre ganger. Da fikk skola beholde skjoldet til odel og eie. Sorte skole oppnådde flere skjold.



*Utsikt mot vest slik vi husker det fra leken i skolegården*

Aslaug Eidum, - som til daglig gikk under navnet Aslaug Skali, var den som holdt skola rein. Hver dag når elevene gikk heim etter en lang skoledag, sto Aslaug klar med vaskebøtta, skurekluten og grønnsåpa. Det sto en veggmontert varmtvannstank og en liten servant til venstre med det samme man kom inn i klasserommet i 1. etasje. Her tappet hun opp vaskevannet og satte i gang.

I østre enden av skolebygningen var lærerboligen. Her bodde Rolf Sørli med sin familie. Familien besto av kona Erna og sønnene Eigil (f. 1940), Karstein (f. 1946) og Birger f. 1949). De disponerte kjøkken og 2 stuer i første etasje samt 2 soverom i andre etasje. I andre etasje var det i tillegg en liten leilighet som besto av et rom og kjøkken. Her bodde forskjellige lærere. På midten av 50-tallet bodde Johan Solberg og kona Signe (født Øfsti) i denne leiligheta med to små døtre i noen år. Johan Solberg var lærer på småskolen og elevene som husker ham, omtaler ham som en meget streng, men rettferdig lærer. På slutten av 50-tallet flyttet Johan Solberg med familien til Sokndalen, hvor han overtok som lærer på Garli skole.

Rolf Sørli var i alle år lærer i de fire øverste klassetrinnene og var en meget respektert lærer. Han var også nevenyttig og flink med hendene. Han sto også for sløydundervisninga for guttene. De siste ukene i skoleåret ble klasserommet tømt for pulter, og erstattet med høvelbenker. Da kunne guttene fra 4. klasse og oppover, utfolde seg med sag og høvel. Jentene hadde håndarbeid i 2. etasje.

Rolf Sørli hadde også ”grønne fingrer”. Han var selvforsynt gjennom hele året med både grønnsaker og poteter som han dyrka sjøl. Foruten grønnsakshage og potetåker hadde han også en praktfull have med frukttrær og bærbusker og blomsterbed som bugnet av fargerike blomster gjennom hele sommeren. Han var også værobservatør og til egen forlystelse noterte han daglig hvordan været og temperaturen hadde vært.



*Sorte skole fra sør (hagesida), - garasjen til venstre og uthuset til høyre*

Lærer Sørli hadde både gris og høner i uthuset på 50-tallet. Foruten at uthuset hadde plass til noen høner og en gris, inneholdt det en liten snekkerbod og vedskjul. Der var det også utedo, pissoar og en liten gjødselkjeller. Det var en guttedo og en jentedo, i tillegg til en egen do for lærerne med familie.



*Kartskisse over Sortesvang rundt 1960*

På uthusveggen som vendte mot veien, hang postkassene. Her var postkassene til skola, Nigardsgårdene og Nordistu, samt postkassene til "Skali", "Rønningen" og "Haujin", pluss alle i Åsgrenda. Den gang gikk ikke postruta bortom Åsgrenda, så det var en anseelig mengde postkasser som var spikret fast der. Det var heimlaga postkasser i forskjellige utførelser laget av trevirke, - ingen var like. I enkelte friminutt kunne vi treffe postmannen, Oskar Hjelsvold som kom på sykkel. Da stimlet skolebarna opp og Oskar hadde alltid en skøyeraktig replikk til barna.

På slutten av 50-tallet anskaffet Sørli bil, - en Austin Cambridge. Da ble det satt opp garasje parallelt med tverrveggen noen meter vest for skola. Mellom garasjen og skola ble det bygd et tak slik at elevene fikk et leskur å søke inn under når vestaværet var som verst. Her ble også vinterveden stabla til tørk før den ble frakta videre inn i vedskjulet.

Søndagsskolen og 4H benyttet også skolelokalene til sine aktiviteter. Sørli var velvillig og låste opp. Selv etter at skola ble nedlagt og Sørli kjøpte eiendommen, stilte han klasserommene til rådighet for disse aktivitetene.

I juni 1964 var det slutt. Da ble alle elever overført til Lånke skole. Allerede året før hadde noen elever begynt på Lånke, men siste semester ved Sorte skole var 1963/64.